

Emlékezés Apponyi Sándorra (1844-1925), a Magyar Tudományos Akadémia igazgatósági és tiszteleti tagjára

Remembering Sándor (Alexander) Apponyi (1844-1925), Member of Directorate and Honorary Member of the Hungarian Academy of Sciences

Tudománypártoló és könyvkedvelő neves magyar grófi családban látta meg a napvilágot 1844. január 19-én Párizsban gróf nagyapponyi Apponyi Sándor.¹ Atyja, Apponyi Rudolf (1812-1876) Szentpétervárott² követségi titkár volt, ahol megismerkedett Alekszandr Hrisztoforovics Benkendorf [or. *Александр Христофорович Бенкендóर्फ*; német. *Konstantin Alexander Karl Wilhelm Christoph Graf von Benckendorff*] (1782. július 4., Reval,³ Orosz Birodalom – 1844. szeptember 23., Dagö,⁴ Orosz Birodalom) balti német származású orosz lovassági tábornok, I. Miklós orosz cár, azaz Nyikolaj Pavlovics Romanov [or. *Николай I; Николай Павлович Романов*] (1796. július 6., Carszkoje Szeló, Szentpétervári Kormányzóság, Orosz Birodalom – 1855. március 2., Szentpétervár, Orosz Birodalom; ur. 1825-1855) bizalmasa és főhadsegéde (a magyar forrásokban: rendőrminiszter, illetve „a titkosrendőrség alapítója”) leányával, Anna Alekszandrovna Benkendorffal [or. *Анна Александровна Бенкендóर्फ*; német. *Anna Aleksandrovna Benckendorff*] (1818. szeptember 11., Szentpétervár, Orosz Birodalom – 1900. november 19., Lengyel,⁵ Magyar Királyság).⁶ Apponyi Sándor életét,⁷ valamint neves

¹ Id. Szinnyei József: Apponyi Sándor (nagyapponyi gróf). [Szócikk]. In: Id. Szinnyei József: *Magyar írók élete és munkái I. Aachs-Bzenszki*. Budapest, Hornyánszky Viktor, 1891. 218-219.

² Szentpétervár (or. *Санкт-Петербург, Szankt Petyerburg, rövid. СПб, SzPB*), jelenleg az Északnyugati szövetségi körzet (or. *Северо-Западный федеральный округ, Szevero-Zapadnij fegyeralnij okrug*) közigazgatási központja, ún. szövetségi jelentőségű város (or. *Город федерального значения, gorod fegyeralnovo znacsenyija*), az Oroszországi Föderációban. A témában lásd: Koi Gyula: Quelques caractéristiques de l'administration publique, du droit administratif et du droit des collectivités locales dans les formations étatiques chinoises et russes. In: Árva, Zsuzsanna - Barta Attila (szerk.): *Gondolatok a közigazgatási jogról és annak hatáiról. Ünnepi tanulmányok Balázs István professzor 70. születésnapjára*. Debrecen, Debreceni Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar, 2026. 435-435.

³ Reval, jelenleg Tallinn, Észtország.

⁴ Dagö, jelenleg Hiiuma [Hiiuma-sziget], Észtország.

⁵ Lengyel, község Tolna vármegye Bonyhádi járásában.

⁶ Anonym: Александр Христофорович Бенкендóर्फ Alekszandr Hrisztoforovics Benkendorf [szócikk]. In: Novickij, V. F. et al. (szerk.): *Военная энциклопедия в 18 т. [Katonai enciklopédia 18 kötetben] IV. Б — Бомба [B-Bomba]*. Szentpétervár – Moszkva. I. D. Sytin, 1911-1915. 470-471. URL: <https://ru.wikisource.org/wiki/ВЭ/БТ/Бенкендорф, Александр Христофорович, граф> (utolsó megtekintés: 2026. augusztus 20.).

⁷ Id. Szinnyei (1891) 218-219.; Dézsi Lajos: Gróf Apponyi Sándor ig. [igazgatósági] és t. [tiszteleti] tag emlékezete. (Felolvasta a M. T. [Magyar Tudományos] Akadémiának 1927. június 20-án tartott összes ülésén). Egy arcképpel. Budapest, Magyar Tudományos Akadémia, 24. A Magyar Tudományos Akadémia Elhunyt Tagjai Felett Tartott Emlékbeszédek. Szerkeszti: A Főtitkár. XX. kötet. – 3. szám; Apponyi Albert: Gróf Apponyi Sándor emlékezete. In: Végh Gyula (szerk.): *Gróf Apponyi Sándor emlékezete*. Budapest, Magyar Bibliophil Társaság, 1927. 5-10.; Dézsi Lajos: *Gróf Apponyi Sándor pályája*. Budapest, Magyar Bibliophil Társaság, 1927a. 28.; Dézsi Lajos: Gróf Apponyi Sándor pályája. In: Végh Gyula (szerk.): *Gróf Apponyi Sándor emlékezete*. Budapest, Magyar Bibliophil Társaság, 1927b. 11-32.; Gulyás Pál (ír., összeáll.): Apponyi Sándor (nagyapponyi gróf). [Szócikk]. In: Gulyás Pál (ír., összeáll.): *Magyar írók élete és munkái. Írta és szerkesztette:-- --. I. Aachs– Bálint Dezső*. Budapest, Magyar Tudományos Akadémia Irodalomtudományi Intézete, [M. K. Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium – Országos Széchényi Könyvtár – Magyar Könyvtárosok és Levéltárosok Egyesülete], 1990 [1939]. 863-863.; Sz. Debreceni Kornélia: Apponyi Sándor, és felesége, Esterházy Alexandra élete és munkássága a korabeli sajtóban. Das Leben und Tätigkeit des Grafen Sándor [Alexander] Apponyi, und seiner Frau, geb. [geboren] Gräfin Alexandra Esterházy im Spiegel der zeitgenössischen Presse. In: W. Salgó Ágnes (szerk.): *Magyarország és Európa az Apponyi-gyűjtemény tükrében. Emlékezés és kiállítás Apponyi Sándor születésének 150. évfordulója alkalmából*. Budapest, Országos Széchényi Könyvtár, 1995. 153-171.; Balogh Margit: Apponyi Sándor. [Szócikk]. In: Markó László-Burucs Kornélia-Balogh Margit-Hay Diána: *A Magyar Tudományos Akadémia tagjai I. A-H*.

hungarika-gyűjteményét több forrás is feldolgozza.⁸ Apponyi Rudolf és Anna Alekszandrovna Benkendorf 1840. május 10-én Szentpétervárott keltek egybe. Az esküvőre a menyasszony haját Hohenzollern Alekszandra Fjodorovna cárné [or. *Александра Фёдоровна/Фридерика Луиза Шарлотта Вильгельмина Прусская*; ném. *Friederike Luise Charlotte Wilhelmine von Preußen*] (Potsdam, 1798. július 13. – Carszkoje Szeló, 1860. november 1.) rendezte el. I. Miklós, a „vascár” díszmagyarban, a Szent István-rend nagykeresztje szalagját viselve vezette a menyasszonyt oltárhoz, mind a görögkeleti, mind a római katolikus szertartáson megjelenve.⁹ Az ara szép énekhangjáról volt nevezetes, az orosz nyelvű források tanúsága szerint elsőként adta elő nyilvánosan a cári orosz himnuszt (or. *Боже, царя храни/Bozse carja hrani* magy. *Isten óvja a cárt*) 1833. december 18-án. A házasságot a korabeli orosz körök furcsállották, a házasségeket eltérő természetűeknek találták.¹⁰ Ilyen családi környezetben, nemzetközi helyszíneken növekedett a kis Sándor, és húga Apponyi Ilona (1848-1914), aki később az olasz Paolo Borghese herceg neje lett. A család a diplomáciai szolgálat miatt Párizsban és Londonban élt, ahol az apa 1863 és 1866 között attasé, 1871 és 1874 között követségi titkár volt Párizsban.¹¹ Az 1858-as évben, 14 évesen Londonban, a teológiai könyveket árusító neves James Westell (1815k.-1900?) antikváriusnál, a Tottenham Court Road környékén [konkrétan a Bozier's Court 5. és 14. szám alatt voltak üzletei], „a sötét boltban” vett meg egy magyar vonatkozású, ún. hungarika ösnyomtatványt. Nevezetesen Laskai Osvát [forrásszerűen: Laskói Osvát, lat. *Oswaldus de Lasko*] (1450-1511) ferences teológus és pesti házfőnök művét, aki Boldog Temesvári Pelbárt [lat. *Pelbartus (Ladislaus) de Temeswar*] (1435-1504) skolasztikus író és prédikátorral együtt Európa-szerte ismert és műveik kapcsán sokszor kiadott szerzők voltak.

(Főszerk.: Glatz Ferenc). Budapest, MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont – Tudománytár, 2003. 53-54.; Pogány György: [Apponyi Sándorra vonatkozó részek]. In: Pogány György: *A magyar könyvgyűjtő kalauza*. Budapest, Kiss József Könyvkiadó, 2005. 160-163.

⁸ Végh Gyula: *Rariora et curiosa gróf Apponyi Sándor gyűjteményéből*. Budapest, Magyar Nemzeti Múzeum Könyvtára, 1925. 99.; Hóman Bálint: Gróf Apponyi Sándor *Magyar Könyvtára*. In: Végh Gyula (szerk.): *Gróf Apponyi Sándor emlékezete*. Budapest, Magyar Bibliophil Társaság, 1927. 33-44.; Végh Gyula: A bibliophil [A bibliofil]. In: Végh Gyula (szerk.): *Gróf Apponyi Sándor emlékezete*. Budapest, Magyar Bibliophil Társaság, 1927. 51-57.; Dézsi Lajos: *Gróf Apponyi Sándor pályája*. Budapest, Magyar Bibliophil Társaság, 1927. 28.; Anonym: *Néhai gróf Apponyi Sándor lengyeli alapítványi kastély műtárgyainak és berendezési tárgyainak aukciója*. Budapest, M. Kir. Postatakarékpénztár Árverési Csarnoka, 1934. 70. xx.; Köpeczi Béla: Az Apponyi-gyűjtemény történeti forrásértéke. La valeur historique de la collection Apponyi. In: W. Salgó Ágnes (szerk.): *Magyarország és Európa az Apponyi-gyűjtemény tükrében. Emlékezés és kiállítás Apponyi Sándor születésének 150. évfordulója alkalmából*. Budapest, Országos Széchényi Könyvtár, 1995. 11-16.; Soltész Erzsébet: Apponyi Sándor Hungarica-gyűjteménye és katalógusa. Die Hungarica-Sammlung und Katalog des Grafen Sándor Apponyi. In: W. Salgó Ágnes (szerk.): *Magyarország és Európa az Apponyi-gyűjtemény tükrében. Emlékezés és kiállítás Apponyi Sándor születésének 150. évfordulója alkalmából*. Budapest, Országos Széchényi Könyvtár, 1995. 17-24.; W. Salgó Ágnes: Az Apponyi-gyűjtemény még publikálatlan tételei. Unpublizierte Werke aus der Apponyi-Sammlung. W. Salgó Ágnes (szerk.): *Magyarország és Európa az Apponyi-gyűjtemény tükrében. Emlékezés és kiállítás Apponyi Sándor születésének 150. évfordulója alkalmából*. Budapest, Országos Széchényi Könyvtár, 1995. 37-46.; Szerb Judit: A külföldi megjelenésű hungaricumok feltárásának jelene és perspektívái. Der gegenwärtige Zustand und Perspektiven der Aufarbeitung der ausländischen Hungarica-Publikationen. In: W. Salgó Ágnes (szerk.): *Magyarország és Európa az Apponyi-gyűjtemény tükrében. Emlékezés és kiállítás Apponyi Sándor születésének 150. évfordulója alkalmából*. Budapest, Országos Széchényi Könyvtár, 1995. 91-100.; W. Salgó Ágnes: Függelék. – Anhang. Magyarország és Európa az Apponyi-gyűjtemény tükrében. Emlékiállítás Apponyi Sándor születésének 150. évfordulója alkalmából. Kiállítási katalógus. Országos Széchényi Könyvtár 1994. január 21 - április 21. In: W. Salgó Ágnes (szerk.): *Magyarország és Európa az Apponyi-gyűjtemény tükrében. Emlékezés és kiállítás Apponyi Sándor születésének 150. évfordulója alkalmából*. Budapest, Országos Széchényi Könyvtár, 1995. 101-152.

⁹ Dézsi (1927a) 4.

¹⁰ Anonym (1911-1915) 470-471.

¹¹ Id. Szinnyei (1891) 218.

Laskai *Sermones dominicales...Biga salutis* [magy. *Vasárnapi prédikációk...Az üdvösség szekere*]¹² első, Hagenau-ban,¹³ Heinrich Gran-nál 1498-ban megjelent ösnyomtatvány-kiadását szerezte meg 2 shillingért, miközben havi 1 angol font [mai reálértéken kb. 70 000 forint] volt a zsebpénze, amelyet antik könyvekre költött, és ezért sokszor folyamodott 'póthitelért,' vagy a költségvetés felemelése iránt.¹⁴ A középiskolában egy angliai latin vizsga alkalmával elkápráztatta tanárait mind klasszika-filológiai, mind könyvészeti ismeretei kapcsán.¹⁵ Londonban Sylvain van der Weyer (1802-1874) londoni belga nagykövet, egy 80 000 kötetes könyvgyűjtemény tulajdonosa (akinek egy tüzeset során 30 000 könyve veszett oda) vezette be Apponyit a ritka és értékes nyomtatványok komolyabb ismeretébe, valamint az árverések világába.¹⁶ Az ifjú Apponyi középiskolái elvégzését követően a müncheni *Ludwig-Maximilians-Universität* hallgatója lett, ahol jogtudományt tanult. Itt főként Johann Ignaz Döllinger (1799-1890) egyházjogász és egyháztörténész, valamint az ókatolikus mozgalom volt rá hatással, így e mozgalom kötetait, valamint a zsinati irodalmat is gyűjtötte, hasonlóan az egyetemen megismert idősebb barátjához, az angol lord John Dalberg-Acton-hoz (1834-1902). Szellemes társalgó lett, akit anyja révén orosz, nővére révén az olasz, apja révén az angol és a francia kapcsolatai okán a diplomáciai pályát választotta.¹⁷ Első szolgálati helye Párizs volt, ahol Klemens Wenzel von Metternich (1773-1859) herceg, Ausztria miniszterelnöke (1821-1848) fia, Richard von Metternich (1829-1875) volt az osztrák-magyar nagykövet. A későbbi osztrák-magyar pénzügyminiszter, a csehországi születésű németajkú Ernst Plener (1841-1923) 1865-ben került a párizsi nagykövetségre, aki Apponyi barátja lett. Apponyi ugyanezen évben, 21 évesen lett a magyar főrendiház tagja, és az egyik jegyzője.¹⁸ Emlékezése szerint Apponyi eleven szellemű, nagy olvasottságú ifjú volt, aki, bár csaknem külföldön nőtt fel, élénken magyar érzelmű patrióta volt, aki a 16-17.-18. században Magyarországról megjelent külföldi, történeti és államtudományi (politikai) irodalmat gyűjtötte nagyon fiatal korától fogva. Ugyan egyéb művek régi kiadásait is vásárolta, amelyet kivételes emlékezőtehetsége is segítette, állítólag kívülről tudta a mai napig egyik legalapvetőbb ritkakönyv-bibliográfia, a Brunet-kézikönyv¹⁹ évszámait és adattartalmait. Ifjúként Apponyi Plener szerint kissé szeles, de valamennyi szellemi és művészeti esemény iránt élénken lelkesedő fiatal volt. Párizsban Gustave Doré (1832-1883) festő, szobrász, könyvillusztrátor *atelier*-je mellett (rue de

¹² A kötet a mai napig megvan: Apponyi Sándor: *Hungarica. Magyar vonatkozású külföldi nyomtatványok. Gyűjtötte és leírta gróf Apponyi Sándor. I. XV. és XVI. század.* Budapest, Franklin, 1900. 24-25. 35. tétel. Itt röviden leírja a fentebbi történetet, illetve hogy kinyitva a prédikációs kötetet, egy olyan részt olvasott el, amelyben Laskai Hunort, Magort, Attila hun nagykirályt, és atyját, Bendegúzt, valamint Attila testvérét, Budát, továbbá Tordát (Thordát), valamint Kevét (Kevit) bűneik kapcsán említette negatív példaként a prédikációban a nép előtt.

¹³ Jelenleg Haguenau néven Bas-Rhin megye (fr. département) része, Elzászban (fr. Alsace, ném. Elsass) területén található. A fentebb említett Heinrich Gran, vagy a francia kultúrában: Henri Gran (működött: 1489–1527) e városban volt ösnyomdász.

¹⁴ Dézsi (1927a) 5.

¹⁵ Dézsi (1927a) 4-5.

¹⁶ Dézsi (1927a) 5.

¹⁷ Dézsi (1927a) 5-6.

¹⁸ Id. Szinnyei (1891) 218.

¹⁹ Brunet, Jacques Charles: *Manuel du libraire et de l'amateur de livres, contenant 1° un nouveau dictionnaire bibliographique ... 2° une table en forme de catalogue raisonné ... I. Aa–Chytraeus. II. Ciacconius–Gyron. III. Haag–Myvyrian. IV. Naasefe–Rzaczynski. V. Sa–Zyl. VI. Table méthodique.* Paris, Librairie de Firmin Didot frères, fils et Cie, 1860–1865. 998, 931, 995, 742, 903, 974. [5543 oldal].

Bellechasse 27.) melletti házban lakott.²⁰ Egy 1861-es angliai látogatása Althorp-ban,²¹ Lord Spencernél tett látogatása erősen hatott könyvgyűjtői szenvedélyére. 1861-ben Althorp ura John Poyntz Spencer (1835–1910), az 5. Spencer earl volt, aki akkor már négy éve viselte az örgrófi/earli címet.²² Apponyi később majd londonban apja mellett követségi titkár volt.²³ 1876-ban, atyja halálát követően (1876. május 31.) a diplomáciai szolgálatból visszavonult, és a lengyeli kastélyban történeti és régészeti kutatásainak²⁴ élt, miközben a megyei és az országos politikai életben is részt vett. 1878-ban nőül vette gróf Esterházy Alexandra (1856-1930) úrnőt.²⁵ A lengyeli kastélyon kívül volt egy palotájuk a budapesti Andrassy úton is.²⁶ II. Miklós orosz cár [1868-1918; ur.: 1894-1917] (or. *Николай II; Николай Александрович Романов*) koronázásakor az állami küldött Habsburg Károly Lajos [német. *Karl Ludwig Joseph Maria von Österreich*] (1833-1896) mellett, kísérőként Apponyi vett részt családi kötődései okán.²⁷ Az 1883-as évtől császári-királyi kamarás lett.²⁸ A Magyar Tudományos Akadémia 1888. május 2-án választotta igazgató tagjává.²⁹ Ezt követően 1905. május 12-én tiszteleti tag lett.³⁰ Jelentős szerepe volt a székszárdi múzeum 1896-os létrehozatalában.³¹ Később, 1897-től valóságos belső titkos tanácsos;³² majd 1904-től m. kir. főkamrásmester,³³ valamint 1907-től az Aranygyapjas Rend lovagja;³⁴ továbbá 1913-ban királyi tárnokmester.³⁵ Már 1873-tól beválasztották a *Société des bibliophiles français* tagjainak sorába, a mindössze száz főt befogadó könyvészeti elitklubba.³⁶ A *Magyar Bibliophil Társaság* díszelnöke volt. 1917-től a *Magyar Történeti Társulat* tiszteleti tagja volt.³⁷ Gyűjtötte főként a magyar vonatkozású külföldi nyomtatványokat (15-19. század), 6800 kötetből állt számos könyvritkaságot tartalmazó gyűjteménye.³⁸ Számos magyar vonatkozású, korai (1475 előtti) ősnymtatványt is

²⁰ Plener, Ernst von: *Erinnerungen I. Jugend, Paris und London bis 1873*. Stuttgart und Leipzig, Deutsche Verlags-Anstalt, 1911. 97-97.; idézi: Dézsi (1927a) 6-7.

²¹ Dézsi (1927a) 8. A Spencer család két legnevezetesebb tagja Sir Winston Spencer-Churchill (1874-1965), Nagy-Britannia miniszterelnöke 1940 és 1945 között, valamint Lady Diana Spencer-Churchill (1961-1997) walesi hercegné, III. Károly (ang. Charles III) [1948-, ur. 2023-] felesége. (A házasság idején trónörökös).

²² Lassay, Marquis de [Armand-Léon de Madaillan de Lesparre]: *Recueil de différentes choses, par M. le marquis de Lassay* I-II. [Au château de Lassay], 1726. 371, 362. (2 parties en 1 vol.). A márkí lassay-i kastélyában magánkiadásként megjelent ritka műben rengeteg magyar történeti adatot, levelezést, egykorú véleményt említett. Ezen Spenceréknél látott kötetet Apponyi csak 30 év múlva, 1891-ben tudta megszerezni, és adatait oldalakon keresztül írta ki. Dézsi (1927a) 8.

²³ Dézsi (1927a) 7.; Balogh (2003) 54.

²⁴ A régészeti aspektusokra: Zalai-Gaál István: Wosinsky Mór és a lengyeli kultúra kutatásának aspektusai. Mór Wosinsky und die Aspekte der Forschung der Lengyel-Kultur. In: W. Salgó Ágnes (szerk.): *Magyarország és Európa az Apponyi-gyűjtemény tükrében. Emlékezés és kiállítás Apponyi Sándor születésének 150. évfordulója alkalmából*. Budapest, Országos Széchényi Könyvtár, 1995. 59-80.

²⁵ Dézsi (1927a) 10-11.

²⁶ Dézsi (1927a) 10.; Dézsi (1927b) 16.

²⁷ Id. Szinnyi (1891) 218.; Dézsi (1927a) 17.

²⁸ Id. Szinnyi (1891) 218.; Dézsi (1927a) 17.

²⁹ Id. Szinnyi (1891) 218.; Dézsi (1927a) 10.; Gulyás (1939) 719.; Balogh (2003) 53.

³⁰ Gulyás (1939) 719.; Balogh (2003) 53. Több rokona is akadémikus volt: Apponyi György gróf (1808-1899) [ig. (1858. december 19.)], Apponyi Sándor nagybátyja, Apponyi Albert apja; Apponyi Albert gróf (1846-1933) [t. (1898. május 6.); ig. (1908. február 13.)], Apponyi Sándor elsőfokú unokatestvére.

³¹ Dézsi (1927a) 17.; Gulyás (1939) 719.; Balogh (2003) 54.

³² Dézsi (1927a) 17.; Gulyás (1939) 719.; Balogh (2003) 53.

³³ Dézsi (1927a) 17.; Gulyás (1939) 719.; Balogh (2003) 53.

³⁴ Dézsi (1927a) 17.; Gulyás (1939) 719.; Balogh (2003) 53-54.

³⁵ Dézsi (1927a) 13.

³⁶ Dézsi (1927a) 9.

³⁷ Dézsi (1927a) 17.

³⁸ Dézsi (1927a) 12-13.; Balogh (2003) 54.

megvásárolt.³⁹ Ősnyomtatványainak száma 96 db volt.⁴⁰ 1925-ben könyvtárát a Nemzeti Múzeumnak (ma: Országos Széchényi Könyvtár) ajándékozta.⁴¹ Közreadta könyvtára annotált katalógusát, mely a hungarika nyomtatványok, a magyar vonatkozású külföldi könyvek, 16-17. századi ún. újságlapok, kis- és egylapos nyomtatványok mai napig legelismertebb forrása.⁴² Már 1860-ban, 16 évesen végzett a katalógushoz előmunkálatokat francia nyelven [melynek címét Végh őrizte meg számunkra: *Catalogue d'un collection de Livres relatives à la Hongrie*].⁴³ Később, 1900-ban és 1902-ben magyar⁴⁴ és német nyelven adta ki az első 1538 db mű annotált leírását 125-125 példányban, nagyrészt ajándékként adta érdeklődő gyűjtőknek, valamint küldte meg könyvtáraknak. 1924-re újabb két kötet már csupán német nyelven készült, mivel erős volt az anyagban a német kapcsolódás, bár latin, angol, francia, holland, lengyel, német, olasz, spanyol nyelvű volt a nyomtatványok nyelve. Ezt már Dézsi Lajos és Esterházy Alekszandra korrektúrázták, végül 1924-ben és 1927-ben jelent meg a két újabb kötet, mindösszesen 2509 tételt foglalva magában.⁴⁵ Gulyás szerint a müncheni jelzésű (valamint az általa Leipzig nyomdahelyűnek tulajdonított I. és II. német nyelvi variánsú) kötetek Budapesten kerültek kinyomtatásra.⁴⁶ A német kiadás javított és kiegészített reprintben is megjelent. Újraszerkesztett, elsősorban az ősnyomtatványok leírását illetően a jelenkori hivatkozásokat tartalmazó, az eredeti szöveget egyebekben megtartó, a rövidítéseket részben feloldó modernizált facsimile kiadás utolsó kötete a publikálatlan hungarika-nyomtatványokat is tartalmazza. A *Teil III Band 5* az Apponyi-Dézsi anyagban meg nem lévő hungarika-nyomtatványok bibliográfiai leírása Vekerdi József (1927-2015) nyelvész, bibliográfus, latinista és a szanszkrit nyelv tudósa által, a jelen és az előző, újraszerkesztett, modernizált reprintek eredeti rövidítéseit feloldó rövidítésjegyzékkel, a kötetek szerzőinév- és címmutatójával jelent meg. Ezzel az Apponyi-gyűjtemény 438 le nem írt hungarika-tételek is

³⁹ Sajó Géza-Soltész Erzsébet: *Catalogus incunabulorum quae in bibliothecis publicis Hungariae asservantur I-II*. Budapest, In aedibus Academiae Scientiarum Hungaricae Budapestini [Magyar Tudományos Akadémia], 1970. lxxix, 1444, 78 t. (Latin fejezetcímekkel, a kisebb számú szöveges megjegyzés a tételleírásokban latin, ám a bevezető tanulmány angol nyelvű); Soltész Erzsébet: Introduction. (Translated by Imre Gombos). In: Sajó Géza-Soltész Erzsébet: *Catalogus incunabulorum quae in bibliothecis publicis Hungariae asservantur I*. Budapest, In aedibus Academiae Scientiarum Hungaricae Budapestini [Magyar Tudományos Akadémia], 1970. i-lxxix.;

⁴⁰ Dézsi (1927a) 12.

⁴¹ Balogh (2003) 54.

⁴² Dézsi (1927a) 14-15.; Balogh (2003) 54.

⁴³ Végh (1925) 89. 511. tételhez fűzött magyarázat.

⁴⁴ Apponyi Sándor: *Hungarica. Magyar vonatkozású külföldi nyomtatványok. Gyűjtötte és leírta gróf --. --. I. XV. és XVI. század*. Budapest, Franklin, 1900. v., 478.; *Hungarica. Magyar vonatkozású külföldi nyomtatványok. Gyűjtötte és leírta gróf --. --. II. XVII. és XVIII. század, 1720-ig*. Budapest, Franklin, 1902. (4), 423.

⁴⁵ Apponyi, Alexander: *Hungarica. Ungarn betreffende im Auslande gedruckte Bücher und Flugschriften. Gesammelt und beschrieben von Graf Alexander Apponyi*. I. XV. und XVI. Jahrhundert. München, Verlag Jacques Rosenthal, 1903. viii, 488.; *Hungarica. Ungarn betreffende im Auslande gedruckte Bücher und Flugschriften. Gesammelt und beschrieben von Graf --. --. II. XVII. und XVIII. Jahrhundert (bis 1720)*. München, Verlag Jacques Rosenthal, 1903. iii, 423.; Apponyi, Alexander - Dézsi, Ludwig: *Hungarica. Ungarn betreffende im Auslande gedruckte Bücher und Flugschriften*. III. Neue Sammlung. I. XV. und XVI. Jahrhundert. Besorgt von L. [Lajos] Dézsi. München, Verlag Jacques Rosenthal, 1925. viii, 413.; *Hungarica. Ungarn betreffende im Auslande gedruckte Bücher und Flugschriften*. IV. Band. Neue Sammlung II. XVII. und XVIII. Jahrhundert. Besorgt von L. [Lajos] Dézsi. München, Verlag Jacques Rosenthal, 1927. (2), x, (4), 443., 1 t. (portré tábla).

⁴⁶ Gulyás (1939) 720.

bekerült az anyagba, amely így 2947 tétel.⁴⁷ A modernizált reprint CD-kiadványként is ismert.⁴⁸ A könyvgyűjtemény nem hungarika, azaz nem magyar vonatkozású külföldi ritkaságait Végh Gyula (1870-1951) bibliográfus ismertette (24 db kézirat 1460-19. század; 509 db külföldi, nem magyar vonatkozású nyomtatvány 1471-1866; 6 db 1595-1706 közötti magyarországi latin és magyar nyelvű nyomtatványok, közte egy unikumpéldány (*Epithapia generosum...dominorum Valentini et Francisci Balassa de Gyarmat*. Bártfa, David Gutgesell, 1595. 20. RMNy I. 759., egy másik töredék is ismert lett közben).⁴⁹ A gyűjteményről már 1924. szeptember 15-én úgy rendelkezett, hogy halála esetére a nemzetnek ajándékozza.⁵⁰ Apponyi könyvadományáról törvényt is hoztak [1925. évi I. törvénycikk gróf Apponyi Sándor magyar könyvtáráról], mely halálával hatálybaléptette adományát.⁵¹ Metszetgyűjteménye 2000 db-ot számlált.⁵² Ókori vázagyűjteménye a budapesti Szépművészeti Múzeum Antik Osztályára került.⁵³ Később Esterházy Alexandra a lengyeli kastélyt, a 3300 holdas birtokkal, valamint a berendezéssel együtt a Nemzeti Múzeumnak adományozta.⁵⁴ Művei részleges felsorolása a Petrik-könyvészetben található.⁵⁵ Apponyi Maximilianus Transylvanus (1490-1538), a Magallanes-expedíció⁵⁶ krónikása kapcsán felmerült problémákat ismertette,⁵⁷ több kapcsolódó egyéb hazai szerző munkája mellett.⁵⁸ Nagyanyja, Apponyi Antal felesége, az olasz eredetű, német grófi famíliából való Nogarola Terézia 15. századi itáliai humanista tudós nő rokonsága: Isotta,

⁴⁷ Apponyi, Alexander: *Hungarica. Ungarn betreffende im Auslande gedruckte Bücher und Flugschriften. Gesammelt und beschrieben von --.---. Neubearbeitet von József Vekerdi. Teil I. Band I–II.* Budapest, Országos Széchényi Könyvtár, 2004. xiv, 787.; *Hungarica. Ungarn betreffende im Auslande gedruckte Bücher und Flugschriften. Gesammelt und beschrieben von Graf Alexander Apponyi. Neubearbeitet von József Vekerdi. Teil II. Band III–IV.* Budapest, Országos Széchényi Könyvtár, 2004. (12), 816.; *Hungarica. Ungarn betreffende im Auslande gedruckte Bücher und Flugschriften. Neubearbeitet von József Vekerdi. Teil III. Band V.* Budapest, Országos Széchényi Könyvtár, 2004. (10), 243.; Dézsi (1927a) 14-15., W. Salgó (1995) 37-46.

⁴⁸ Régi Nyomtatványok Tára. Apponyi [Sándor]: *Hungarica. Antiqua katalógus. Régi magyar könyvtár III.* CD-kiadvány. Budapest, Országos Széchényi Könyvtár-Arcanum, 2003. CD-kiadvány.

⁴⁹ Végh (1925) 5-90. A tényt regisztrálta: Balogh (2003) 54.

⁵⁰ Dézsi (1927b) 28.

⁵¹ Az 1925. évi I. törvény[cikk] [gróf Apponyi Sándor magyar könyvtáráról] és indokolása. Budapest, OSZK, 2025. URL: <https://lazarterkep.oszk.hu/hu/mellekletek/1925-evi-i-tc-es-indoklasa> (utolsó megtekintés: 2026. augusztus 20.). A törvényalkotó a jelentős mellett a kevésbé jelentős 1800 utáni, és külön az 1867 utáni hazai, állam részére történt könyvadományozásokat is felsorolta, azonban megfeledezett a máig legjelentősebb hazai könyv- és régiséggyűjtőről, Jankovich Miklósról (1772-1846) [t. tag (1831)], alighanem azért, mivel fejedelmi, 62 000 tételes könyvgyűjteménye, 1400 kódexe, 4000 oklevele és a nagyszámú egyéb régiségei egy részét -anyagi szorongattatásai miatt- részleges ellenérték fejében engedte át.

⁵² Dézsi (1927a) 16-17.

⁵³ Balogh (2003) 54.

⁵⁴ Gulyás (1939) 720.; Balogh (2003) 54.

⁵⁵ Petrik Géza (összeáll., s.a.r.) – Szilágyi Sándor (bev.): *Magyar könyvészet 1901-1910. Az 1901-1910. években megjelent magyar könyvek, folyóiratok, atlaszok és térképek összeállítása. Bibliographia Hungariae. Series editionum stereotyparum. Magyarországi könyvészet. Hasonmás kiadások sorozata. I. A-K.* (Facsimile kiadás). Budapest, OSZK [Magyar Könyvkereskedők Egyesülete], 1969. [1917] 26-26. (Angol nyelvű 1969-es bevezetővel);

⁵⁶ Fernao (Fernando) de Magalhães [sp. Fernando de Magallanes] (1480-1521) portugál utazó és felfedező, a Csendes-óceán névadója. Ferdinand Magellan néven is ismeretes nemzetközileg, a családnév magyarul Magellán (illetve korábban a család- és keresztnév zavaró módon Magellán Ferdinánd) névalakban honosodott meg.

⁵⁷ Apponyi Sándor: Maximilianus Transylvanus származása. *Magyar Könyvszemle* 18. évf. (1894) 3. sz. (Új sorozat II. kötet 3. füzet) 244-250.; Dézsi (1927a) 17.

⁵⁸ Márki Sándor: Egy magyar humanista. – Maximilianus Transylvanus. *Erdélyi Múzeum* 10. évf. (1893) 1. sz. 23-29.; Kropf Lajos: Maximilianus Transylvanus. *Magyar Könyvszemle* 19. évf. (1895) 4. sz. 289-298.; Ács Tivadar: Maximilianus Transylvanus, a Magallanes expedíció krónikása. *Filológiai Közöny* 7. évf. (1961) 1-2. sz. 126-131.; a kérdés modern értékelése: Závodszy Géza: *Az Amerika-motívum, és a polgárosodó Magyarország. A kezdetektől 1848-ig.* Budapest, Atlanti Kutató- és Kiadó Társulat-Tankönyvkiadó, 1992. 5-5.

Angela, valamint Ginevra munkáit/levelezésüket kiadatta.⁵⁹ Mindezen forráskiadást műveik és a kapcsolódó humanista irodalom 500 db-os különgyűjteményének összegyűjtése előzte meg.⁶⁰ A forráskiadás 250 példányban jelent meg, és a *Hungarica* katalógushoz hasonlóan ő továbbította ezeket könyvtárak és érdeklődők felé. Nagyobb számban, ládában álltak a lengyeli kastély padlásán az 1886-os kiadást követően, a kastély 1905. január 19-i felgyulladásakor ezekből egy példányt lehetett megmenteni, így rendkívül ritka nyomtatvány.⁶¹ Apponyi Sándor 1925. április 18-án hunyt el Lengyelen.⁶² A Magyar Tudományos Akadémia jeles tagjainak egyike volt, kiemelkedő könyv- és művészetpártoló.

Művei

Monográfiák

Isotae Nogarolae Veronensis [Isotta Nogarola Veronensis] *opera quae supersunt omnia accedunt Angelae et Zeneverae Nogarolae Epistolae et carmina* I-II. *Collegit Alexander Comes Apponyi* [Apponyi Sándor]. *Edidit et praefatus est Eugenius Abel* [Ábel Jenő]. Bécs-Budapest, Gerold et socios – Fredericus Kilian – Typis Societatis Frankliniae, 1886. 1 t., clxxii, (2), 269, (2); 477.; *Hungarica. Magyar vonatkozású külföldi nyomtatványok. Gyűjtötte és leírta gróf Apponyi Sándor. I. XV. és XVI. század.* Budapest, Franklin, 1900. v., 478.; *Hungarica. Magyar vonatkozású külföldi nyomtatványok. Gyűjtötte és leírta gróf Apponyi Sándor. II. XVII. és XVIII. század, 1720-ig.* Budapest, Franklin, 1902. (4), 423.; *Hungarica. Ungarn betreffende im Auslande gedruckte Bücher und Flugschriften. Gesammelt und beschrieben von Graf Alexander Apponyi. I. XV. und XVI. Jahrhundert.* München, Verlag Jacques Rosenthal, 1903. viii, 488.; *Hungarica. Ungarn betreffende im Auslande gedruckte Bücher und Flugschriften. Gesammelt und beschrieben von Graf Alexander Apponyi II. XVII. und XVIII. Jahrhundert (bis 1720).* München, Verlag Jacques Rosenthal, 1903. iii, 423.; *Hungarica. Ungarn betreffende im Auslande gedruckte Bücher und Flugschriften. III. Neue Sammlung. I. XV. und XVI. Jahrhundert. Besorgt von L. [Lajos] Dézsi.* München, Verlag Jacques Rosenthal, 1925. viii, 413.; *Hungarica. Ungarn betreffende im Auslande gedruckte Bücher und Flugschriften. IV. Band. Neue Sammlung II. XVII. und XVIII. Jahrhundert. Besorgt von L. [Lajos] Dézsi.* München, Verlag Jacques Rosenthal, 1927. (2), x, (4), 443., 1 t. (portréta); Régi Nyomtatványok Tára. Apponyi [Sándor]: *Hungarica. Antiqua katalógus. Régi magyar könyvtár III.* Budapest, Országos Széchényi Könyvtár-Arcanum, 2003. CD-kiadvány; *Hungarica. Ungarn betreffende im Auslande gedruckte Bücher und Flugschriften. Gesammelt und beschrieben von Graf Alexander Apponyi. Neubearbeitet von József Vekerdi. Teil I. Band I–II.* Budapest, Országos Széchényi Könyvtár, 2004. xiv, 787.; *Hungarica. Ungarn betreffende im Auslande gedruckte Bücher und Flugschriften. Gesammelt und beschrieben von Graf*

⁵⁹ Isotta Nogarola (1418-1466), velencei olasz, tudós humanista író, teológus, filozófus, a levél műfaj jelentős művelője. Latin munkái mellett II. Piuszt [Enea Silvio Piccolomini] (1405-1464; ur. 1458-1464) levélben bízta az ottomán hadak kiűzésére Európából. Az Apponyi Sándor és Ábel Jenő által kiadott forrás Isotta Nogarola, leánytestvére, Ginevra Nogarola, és nagynénje, a latinul verselő Angela Nogarola (1380-1436) műveit, alapvetően levelezésüket tartalmazza. Az alábbi ajánlással jelent meg a szövegkiadás: „Manibus aviae dulcissimae Theresiae Nogarolae uxoris Antonii Apponyi D. D. nepos piissimus Alexander Apponyi.” Azaz: „Legszeretettebb nagyanyja, Apponyi Antal felesége, [a néhai] Nogarola Terézia emlékének ajánlja, kegyeletes unokája, Apponyi Sándor.” Apponyi-Ábel (1886) I. 1. (Számotlatlan mottó-oldal); Dézsi (1927b) 25-26.

⁶⁰ Végh (1925) 17-88.

⁶¹ Apponyi Sándor - Ábel Jenő: *Isotae Nogarolae Veronensis* [Isotta Nogarola Veronensis] *opera quae supersunt omnia accedunt Angelae et Zeneverae Nogarolae Epistolae et carmina* I-II. *Collegit Alexander Comes Apponyi* [Apponyi Sándor]. *Edidit et praefatus est Eugenius Abel* [Ábel Jenő]. Bécs-Budapest, Gerold et socios – Fredericus Kilian – Typis Societatis Frankliniae, 1886. 1 t., clxxii, (2), 269, (2); 477.; Dézsi (1927a) 18.; Dézsi (1927b) 25-26.

⁶² Gulyás (1939) 719.

Alexander Apponyi. Neubearbeitet von József Vekerdi. Teil II. Band III–IV. Budapest, Országos Széchényi Könyvtár, 2004. (12), 816.; *Hungarica. Ungarn betreffende im Auslande gedruckte Bücher und Flugschriften. Neubearbeitet von József Vekerdi. Teil III. Band V.* Budapest, Országos Széchényi Könyvtár, 2004. (10), 243.

Cikkek

Pordenone [Il Pordenone]⁶³ magyar nemessége. *Archeológiai Értesítő* 20. évf. (1889) 1. sz. 190-190.; Maximilianus Transylvanus származása. *Magyar Könyvszemle* 18. évf. (1894) 3. sz. (Új sorozat II. kötet 3. füzet) 244-250.

Felhasznált irodalom

Lassay, Marquis de [Armand-Léon de Madaillan de Lesparre]: *Recueil de différentes choses, par M. le marquis de Lassay* I-II. [Au château de Lassay], 1726. 371, 362. (2 parties en 1 vol.); Brunet, Jacques Charles: *Manuel du libraire et de l'amateur de livres, contenant 1° un nouveau dictionnaire bibliographique ... 2° une table en forme de catalogue raisonné ...* I. *Aa–Chytraeus*. II. *Ciacconius–Gyron*. III. *Haag–Myvyrian*. IV. *Naasefe–Rzaczynski*. V. *Sa–Zyl*. VI. *Table méthodique*. Paris, Librairie de Firmin Didot frères, fils et Cie, 1860–1865. 998, 931, 995, 742, 903, 974. [5543 oldal]; Id. Szinnyei József: Apponyi Sándor (nagyapponyi gróf). [Szócikk]. In: Id. Szinnyei József: *Magyar írók élete és munkái I. Aachs–Bzenszki*. Budapest, Hornyánszky Viktor, 1891. 218-219.; Márki Sándor: Egy magyar humanista. – Maximilianus Transylvanus. *Erdélyi Múzeum* 10. évf. (1893) 1. sz. 23-29.; Kropf Lajos: Maximilianus Transylvanus. *Magyar Könyvszemle* 19. évf. (1895) 4. sz. 289-298.; Plener, Ernst von: *Erinnerungen I. Jugend, Paris und London bis 1873*. Stuttgart und Leipzig, Deutsche Verlags-Anstalt, 1911. vii, 392.; Végh Gyula: *Rariora et curiosa gróf Apponyi Sándor gyűjteményéből*. Budapest, Magyar Nemzeti Múzeum Könyvtára, 1925. 99.; Dézsi Lajos: Gróf Apponyi Sándor ig. [igazgatósági] és t. [tiszteleti] tag emlékezete. (Felolvasta a M. T. [Magyar Tudományos] Akadémiának 1927. június 20-án tartott összes ülésén). Egy arcképpel. Budapest, Magyar Tudományos Akadémia, 24. A Magyar Tudományos Akadémia Elhunyt Tagjai Felett Tartott Emlékbeszéd. Szerkeszti: A Főtitkár. XX. kötet. – 3. szám; Dézsi Lajos: *Gróf Apponyi Sándor pályája*. Budapest, Magyar Bibliophil Társaság, 1927a. 28.; Apponyi Albert: Gróf Apponyi Sándor emlékezete. In: Végh Gyula (szerk.): *Gróf Apponyi Sándor emlékezete*. Budapest, Magyar Bibliophil Társaság, 1927. 5-10.; Dézsi Lajos: Gróf Apponyi Sándor pályája. In: Végh Gyula (szerk.): *Gróf Apponyi Sándor emlékezete*. Budapest, Magyar Bibliophil Társaság, 1927b. 11-32.; Hóman Bálint: Gróf Apponyi Sándor *Magyar Könyvtára*. In: Végh Gyula (szerk.): *Gróf Apponyi Sándor emlékezete*. Budapest, Magyar Bibliophil Társaság, 1927. 33-44.; Végh Gyula: A bibliophil [A bibliofil]. In: Végh Gyula (szerk.): *Gróf Apponyi Sándor emlékezete*. Budapest, Magyar Bibliophil Társaság, 1927. 51-57.; Dézsi Lajos: *Gróf Apponyi Sándor pályája*. Budapest, Magyar Bibliophil Társaság, 1927b. 28.; Anonym: *Néhai gróf Apponyi Sándor lengyeli alapítványi kastély műtárgyainak és berendezési tárgyainak aukciója*. Budapest, M. Kir. Postatakarékpénztár Árverési Csarnoka, 1934. 70, xx.; Ács Tivadar: Maximilianus Transylvanus, a Magallanes-expedíció krónikása. *Filológiai Közöny* 7. évf. (1961) 1-2. sz. 126-131.; Petrik Géza (összeáll., s.a.r.) – Szilágyi Sándor (bev.): *Magyar könyvészet 1901-1910. Az 1901-1910. években megjelent magyar könyvek, folyóiratok, atlaszok és térképek összeállítása. Bibliographia Hungariae. Series editionum stereotyparum. Magyarországi könyvészet. Hasonmás kiadások sorozata. I. A-K.* (Facsimile kiadás). Budapest,

⁶³ Il Pordenone [Giovanni Antonio de' Sacchis] (1483/1484-1539) itáliai festő, freskókat és olajfestményeket készített. A művészettörténet-írás szerint Tiziano riválisa volt. I. János [Szapolyai (Zápolya) János] magyar király (1490/1492-1540) lovaggá ütötte, erre utal Apponyi tanulmánya a rövid olasz forrás közlésével.

OSZK [Magyar Könyvkereskedők Egyesülete], 1969. [1917] 26-26. (Angol nyelvű 1969-es bevezetővel); Sajó Géza-Soltész Erzsébet: *Catalogus incunabulorum quae in bibliothecis publicis Hungariae asservantur* I-II. Budapest, In aedibus Academiae Scientiarum Hungaricae Budapestini [Magyar Tudományos Akadémia], 1970. lxxix, 1444, 78 t. (Latin fejezetcímekkel, a kisebb számú szöveges megjegyzés a tételleírásokban latin, ám a bevezető tanulmány angol nyelvű); Soltész Erzsébet: Introduction. (Translated by Imre Gombos). In: Sajó Géza-Soltész Erzsébet: *Catalogus incunabulorum quae in bibliothecis publicis Hungariae asservantur* I. Budapest, In aedibus Academiae Scientiarum Hungaricae Budapestini [Magyar Tudományos Akadémia], 1970. i-lxxix.; Gulyás Pál (ír., összeáll.): Apponyi Sándor (nagyapponyi gróf). [Szócikk]. In: Gulyás Pál (ír., összeáll.): *Magyar írók élete és munkái. Írta és szerkesztette--.. I. Aachs– Bálint Dezső*. Budapest, Magyar Tudományos Akadémia Irodalomtudományi Intézete, [M. K. Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium – Országos Széchényi Könyvtár – Magyar Könyvtárosok és Levéltárosok Egyesülete], 1990 [1939]. 863-863.; Závodszy Géza: *Az Amerika-motívum, és a polgárosodó Magyarország. A kezdetektől 1848-ig*. Budapest, Atlanti Kutató- és Kiadó Társulat-Tankönyvkiadó, 1992. 335.; Köpeczi Béla: Az Apponyi-gyűjtemény történeti forrásértéke. La valeur historique de la collection Apponyi. In: W. Salgó Ágnes (szerk.): *Magyarország és Európa az Apponyi-gyűjtemény tükrében. Emlékezés és kiállítás Apponyi Sándor születésének 150. évfordulója alkalmából*. Budapest, Országos Széchényi Könyvtár, 1995. 11-16.; Soltész Erzsébet: Apponyi Sándor Hungarica-gyűjteménye és katalógusa. Die Hungarica-Sammlung und Katalog des Grafen Sándor Apponyi. In: W. Salgó Ágnes (szerk.): *Magyarország és Európa az Apponyi-gyűjtemény tükrében. Emlékezés és kiállítás Apponyi Sándor születésének 150. évfordulója alkalmából*. Budapest, Országos Széchényi Könyvtár, 1995. 17-24.; W. Salgó Ágnes: Az Apponyi-gyűjtemény még publikálatlan tételei. Unpublierte Werke aus der Apponyi-Sammlung. In: W. Salgó Ágnes (szerk.): *Magyarország és Európa az Apponyi-gyűjtemény tükrében. Emlékezés és kiállítás Apponyi Sándor születésének 150. évfordulója alkalmából*. Budapest, Országos Széchényi Könyvtár, 1995. 37-46.; Zalai-Gaál István: Wosinsky Mór és a lengyeli kultúra kutatásának aspektusai. Mór Wosinsky und die Aspekte der Forschung der Lengyel-Kultur. In: W. Salgó Ágnes (szerk.): *Magyarország és Európa az Apponyi-gyűjtemény tükrében. Emlékezés és kiállítás Apponyi Sándor születésének 150. évfordulója alkalmából*. Budapest, Országos Széchényi Könyvtár, 1995. 59-80.; Szerb Judit: A külföldi megjelenésű hungaricumok feltárásának jelene és perspektívái. Der gegenwärtige Zustand und Perspektiven der Aufarbeitung der ausländischen Hungarika-Publikationen. In: W. Salgó Ágnes (szerk.): *Magyarország és Európa az Apponyi-gyűjtemény tükrében. Emlékezés és kiállítás Apponyi Sándor születésének 150. évfordulója alkalmából*. Budapest, Országos Széchényi Könyvtár, 1995. 91-100.; W. Salgó Ágnes: Függelék. – Anhang. Magyarország és Európa az Apponyi-gyűjtemény tükrében. Emlékiállítás Apponyi Sándor születésének 150. évfordulója alkalmából. Kiállítási katalógus. Országos Széchényi Könyvtár 1994. január 21 - április 21. In: W. Salgó Ágnes (szerk.): *Magyarország és Európa az Apponyi-gyűjtemény tükrében. Emlékezés és kiállítás Apponyi Sándor születésének 150. évfordulója alkalmából*. Budapest, Országos Széchényi Könyvtár, 1995. 101-152.; Sz. Debreceni Kornélia: Apponyi Sándor, és felesége, Esterházy Alexandra élete és munkássága a korabeli sajtóban. Das Leben und Tätigkeit des Grafen Sándor [Alexander] Apponyi, und seiner Frau, geb. [geboren] Gräfin Alexandra Esterházy im Spiegel der zeitgenössischen Presse. In: W. Salgó Ágnes (szerk.): *Magyarország és Európa az Apponyi-gyűjtemény tükrében. Emlékezés és kiállítás Apponyi Sándor születésének 150. évfordulója alkalmából*. Budapest, Országos Széchényi Könyvtár, 1995. 153-171.; Balogh Margit: Apponyi Sándor. [Szócikk]. In: Markó László-Burucs Kornélia-Balogh Margit-Hay Diána: *A Magyar Tudományos Akadémia tagjai I. A-H*. (Főszerk.: Glatz Ferenc). Budapest, MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont – Tudománytár, 2003. 53-54.; Pogány György: [Apponyi Sándorra vonatkozó részek]. In: Pogány György: *A magyar könyvgyűjtő*

kalauza. Budapest, Kiss József Könyvkiadó, 2005. 160-163.; Az 1925. évi I. törvény[cikk] [gróf Apponyi Sándor magyar könyvtáráról] és indokolása. Budapest, OSZK, 2025. URL: <https://lazarterkep.oszk.hu/hu/mellekletek/1925-evi-i-tc-es-indoklasi> (utolsó megtekintés: 2026. augusztus 20.) és Koi Gyula: Quelques caractéristiques de l'administration publique, du droit administratif et du droit des collectivités locales dans les formations étatiques chinoises et russes. In: Árva, Zsuzsanna - Barta Attila (szerk.): *Gondolatok a közigazgatási jogról és annak hatáiról. Ünnepi tanulmányok Balázs István professzor 70. születésnapjára*. Debrecen, Debreceni Egyetem Állam-és Jogtudományi Kar, 2026. 427-439.

Koi Gyula PhD

Tudományos főmunkatárs; v. vezető kutató; tudományos
munkatárs

Nemzeti Közzolgálati Egyetem (NKE) Államtudományi és Nemzetközi
Tanulmányok Kar; Pécsi Tudományegyetem (PTE) Állam-és Jogtudományi kar; ELTE
Társadalomtudományi Kutatóközpont Jogtudományi Kutatóintézet

E-mail: koigyula@gmail.com